

NORGES HØYESTERETT

Den 5. oktober 2018 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Utgård, Webster og Falch i

HR-2018-1901-U, (sak nr. 18-136686STR-HRET), straffesak, anke over kjennelse:

A (advokat Ann Johnsen)

mot

Påtalemyndigheten (førstestatsadvokat Anna Haugmoen Mo)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder tiltaltes krav på innsyn i speilkopier av elektroniske databærere i politiets besittelse. Spørsmålet er om dokumenter i speilkopiene er en del av straffesakens dokumenter, jf. straffeprosessloven § 264.
- (2) A er tiltalt for grov korrupsjon etter straffeloven 1902 § 276 a første ledd bokstav a, jf. § 276 b og straffeloven 2005 § 387 første ledd bokstav a, jf. § 388. Under etterforskningen har Økokrim tatt speilkopier av harddisker og andre elektroniske lagringsmedier som tilhører A, en medtiltalt og to selskaper. Samlet omfatter speilkopiene omkring 8,6 millioner filer.
- (3) Økokrim har gått gjennom deler av materialet, dels ved bruk av søkeord og dels ved en manuell gjennomgang. Dokumenter som Økokrim har ansett relevante i saken, er lagt til straffesakens dokumenter og utlevert til A, jf. straffeprosessloven § 264.
- (4) A begjærte 14. desember 2017 innsyn i alt materiale som Økokrim hadde gått gjennom. Da Økokrim avsto begjæringen, ble saken bragt inn for Oslo tingrett, som i kjennelse 27. juli 2018 tok begjæringen til følge.
- (5) Økokrim anket til Borgarting lagmannsrett, som avsa kjennelse 30. august 2018 med denne slutningen:

"Begjæringen om ytterligere dokumentinnsyn tas ikke til følge."

- (6) A har anket lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett og påstått at den oppheves. Anken gjelder lovtolkningen, og han har i korte trekk gjort gjeldende:

- (7) Lagmannsretten har tolket straffeprosessloven § 264 uriktig. Den gir tiltaltes forsvarer tilgang til sakens dokumenter. I motsetning til i Rt-2011-1188 er det her ikke gitt innsyn i alle dokumenter som ga treff på søkeord, men kun på et utvalg basert på politiets påfølgende manuelle gjennomgang. Nevnte avgjørelse må forstås slik at det skal gis innsyn i alle dokumenter som har gitt treff på søkeord. Dette støttes av hensynet til partslikhet og kontradiksjon. Det vil ellers være en reell risiko for at politiet overser dokumenter som er relevante, og tiltalte gis ingen mulighet til å vurdere om andre dokumenter bør tas med.
- (8) Retten til innsyn er en grunnleggende rettssikkerhetsgaranti som er beskyttet av Grunnloven § 95, Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 14.
- (9) *Påtalemyndigheten* har påstått anken forkastet og har i korte trekk gjort gjeldende:
- (10) Lagmannsrettens kjennelse bygger på riktig lovtolking. Rt-2011-1188 løser ikke spørsmålet om når dokumenter skal anses "hentet ut" fra speilkopiene. Det er beslagsreglene som avgjør hvilke deler av det speilkopierte materialet som blir en del av sakens dokumenter, og de reglene forutsetter en relevansvurdering. Det er dessuten naturlig å se politiets gjennomgang som en forlengelse av ransakingen. Personvern hensyn og ressurs hensyn taler mot å gi innsyn. Hensynet til likebehandling og kontradiksjon må ivaretas innenfor rammene av straffeprosessloven § 265 og § 266.
- (11) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at anken gjelder lagmannsrettens avgjørelse av en anke over kjennelse. Ankeutvalgets kompetanse er da begrenset til å prøve lagmannsrettens lovtolking og saksbehandling, jf. straffeprosessloven § 388 første ledd. Når det gjelder forholdet til Grunnloven og EMK, kan ankeutvalget også prøve den konkrete lovanvendelsen, men ikke lagmannsrettens bevisbedømmelse.
- (12) Straffeprosessloven § 264 bestemmer at påtalemyndigheten, samtidig som tiltalebeslutningen forkynnes, sender "sakens dokumenter" til forsvareren. Spørsmålet er her om *alle* de dokumentene politiet har fått treff på i sine søk i de aktuelle speilkopiene, er en del av sakens dokumenter som forsvareren har innsynsrett i, eller om innsynsretten er begrenset til de dokumentene som Økokrim, etter en relevansvurdering, har lagt inn i straffesakens dokumenter.
- (13) I Rt-2011-1188 hadde forsvareren fått innsyn i de dokumenter som politiet, etter målrettede søk, hadde hentet ut fra speilkopier. Tvisten dreide seg om de øvrige dokumentene som fantes på speilkopiene. Høyesterett kom, etter en bred vurdering, til at "de dokumentene i speilkopiene som ikke er hentet ut av politiet", ikke omfattes av forsvarerens innsynsrett, se avsnitt 47.
- (14) Partene er uenige om hva som nærmere ligger i at politiet har "hentet ut" dokumenter fra speilkopien. A gjør gjeldende at dette omfatter alle de dokumentene politiet fikk treff på ved sine målrettede søk, mens Økokrim gjør gjeldende at dette bare omfatter et utvalg av disse dokumentene – nærmere bestemt de politiet har besluttet å ta ut av speilkopien.
- (15) Høyesterett tok i Rt-2011-1188 ikke direkte stilling til hva som nærmere ligger i at dokumentene er "hentet ut". De dokumentene forsvareren i den saken hadde fått innsyn i, var det der ikke tvist om. Spørsmålet må derfor avgjøres etter de samme linjene som Høyesterett trakk opp i avgjørelsen.

- (16) Gjennomgangen av et materiale som er sikret på speilkopier, vil i realiteten være en del av en pågående ransaking, jf. Rt-2011-296 avsnitt 40 og HR-2018-699-A avsnitt 29. Av HR-2018-1517-U avsnitt 21 følger at på dette stadiet i etterforskningen, har siktede og hans forsvarer ikke krav på å få uttale seg om den dokumentgjennomgangen som finner sted. Alle disse avgjørelsene gjaldt speilkopier eller lignende tatt hos advokater, hvor gjennomgangen gjøres av tingretten. Men også i de tilfellene den tilsvarende gjennomgangen gjøres av politiet, slik tilfellet er her, vil den i realiteten skje på ransakingsstadiet.
- (17) Gjennomgangen kan lede til at politiet tar beslag i dokumenter som finnes på speilkopien. Slike beslag besluttes av påtalemyndigheten etter straffeprosessloven § 205, hvor ett vilkår er at dokumentet "antas å ha betydning som bevis", jf. § 203. Dette innebærer at beslag i bestemte dokumenter ikke skjer allerede på det tidspunktet politiet får treff i et elektronisk søk i en speilkopi, hvor søket har skjedd med hjelp av visse søkeord eller lignende. Det kreves i tillegg en vurdering og en beslutning. Relevansvurderingen kan ikke gjøres før beslutningstakeren har sett selve dokumentet.
- (18) Spørsmålet her er derfor om de dokumentene politiet har fått treff på ved elektroniske søk, men som politiet ikke har tatt beslag i, er en del av "sakens dokumenter" etter § 264. Situasjonen er ikke ulik den som foreligger ved manuelle søk, for eksempel under politiets ransaking av et forretningslokale. Også da kan en stor dokumentmengde ha blitt gjennomgått, med det resultat at bare enkelte dokumenter er beslaglagt.
- (19) Etter ankeutvalgets syn vil et dokument fra en speilkopi ikke gå inn i "sakens dokumenter" før det er gjennomgått av politiet eller påtalemyndigheten, og det dessuten er tatt en beslutning om å innlemme dokumentet, typisk ved beslag. Ikke før dette har skjedd, er det naturlig å betrakte dokumentet som "hentet ut" fra speilkopien.
- (20) I Rt-2011-1188 avsnittene 40 til 46 er de reelle hensyn som gjør seg gjeldende, drøftet, herunder de rettssikkerhetshensyn som eksisterer. Samlet tilsier disse etter utvalgets syn at de omtvistede dokumentene ikke anses som en del av straffesakens dokumenter.
- (21) I vårt system er det primært politiet som bringer relevante bevis til saken. Hensynet til kontradiksjon og partslikhet blir ivaretatt ved at tiltalte får tilgang til de samme dokumentene som politiet arbeider videre med. Tilgangen til sakens dokumenter suppleres dessuten av andre regler i straffeprosessloven som det er vist til i avgjørelsen, og som sikrer tiltalte visse rettigheter knyttet til speilkopien. Dessuten kan sterke personvern hensyn tilsi at tiltalte ikke, uten en nærmere vurdering, får tilgang til dokumenter sikret på speilkopi av lagringsmedier som tilhører andre enn tiltalte selv. For så vidt gjelder speilkopi av tiltaltes egne lagringsmedier, vil dokumentene være tilgjengelig for ham for eget søk og fremleggelse i retten.
- (22) A har pekt på at det ved store datamengder som her, er fare for at politiet i sine søk overser relevante dokumenter, og også for at tiltalte hindres i å se dokumenter i en annen sammenheng enn politiet. Ankeutvalget peker på at dette også vil være situasjonen ved manuell ransaking. Disse hensynene kan derfor ikke føre til at alle de dokumenter politiet får treff på ved sine søk, går inn i sakens dokumenter, uten noen nærmere vurdering.
- (23) Ankeutvalget kan ikke se at denne lovforståelsen er i strid med EMK artikkel 6 og nøyer seg her med å vise til Rt-2011-1188 avsnitt 47 og til Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention 2017 side 610. Den er heller ikke i strid med Grunnloven § 95 eller SP artikkel 14.

- (24) Lagmannsrettens tolking av straffeprosessloven § 264 er derfor riktig, og anken må forkastes.
- (25) Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING :

Anken forkastes.

Bergljot Webster
(sign.)

Karl Arne Utgård
(sign.)

Ingvald Falch
(sign.)

Riktig utskrift: